

Wat vandaag in de krant staat is geen willekeurige verzameling van nieuwsberichten. Wat het NOS-journaal vanavond toont is geen toevallige greep uit de gebeurtenissen van de dag. Evenmin was het dat gisteren of eergisteren, en evenmin zal het dat morgen zijn.

Allereerst valt op dat de meeste nieuwsmedia tamelijk eensgezind zijn over de onderwerpen die ze behandelen, lokale verschillen daargelaten. Journalisten maken dus een keuze uit de eindeloze stroom gebeurtenissen die elke dag voorkomen. Ze zijn selectief, en er is consensus over de manier waarop zij selecteren.

Vervolgens werpen we een blik op de voorpagina van een krant en we zien: een artikel heeft een vetgedrukte, meerdere kolommen brede kop. Andere artikelen zijn korter, met minder schreeuwende koppen. Waarom? Geen krantelzer blijft het antwoord schuldig: de krant opent met het belangrijkste nieuws van de afgelopen 24 uur. De rest van de artikelen gaat over minder belangrijke zaken. Wat belangrijk is en wat niet bepaalt de journalist. Hij vel't een waarde-oordeel over de belangrijkheid van een gebeurtenis (we nemen hier aan dat omvang een indicator van 'belangrijkheid' is).

Het lijkt zo voor de hand te liggen dat we er niet meer bij stilstaan, maar deze indeling veronderstelt een waardering van gebeurtenissen die al dan niet in de krant mogen. Die waardering, het toekennen van nieuwswaarde, is niet objectief, kan nooit volgens universele maatstaven gemeten zijn. Zulke maatstaven bestaan alleen in de exacte wetenschappen, en zelfs daar worden ze bij tijden wijle betwijfeld.

Nieuws en nieuwswaarde

Niet elke gebeurtenis is nieuws. Een gebeurtenis wordt nieuws (gemaakt, door mensen) als hij aan een aantal cultureel bepaalde criteria voldoet o.a. wat betreft zeldzaamheid en belangrijkheid. Welke eigenschappen van een gebeurtenis nieuws maken, daar wordt in onze (westerse) maatschappij anders over gedacht dan bijvoorbeeld in een communistische samenleving of in de Derde Wereld. Ze zijn cultureel bepaald.

De criteria waaraan een verslag van gebeurtenis moet voldoen om nieuws te worden, noemen we selectiefactoren of nieuwswaarden. Welke dat zijn (en welke consequenties dat heeft), is het onderwerp van dit artikel. Selectiefactoren kunnen we zien als maat voor de nieuwswaarde van een gebeurtenis.

Nieuwswaarde is dus niet hetzelfde als belangrijkheid (importance). Karl Erik Rosengren geeft de volgende beschrijvingen: "The importance of an event might be defined as the number of persons whose lives the event affects in a decisive manner. The news value of the report of the event might be defined as the number of persons that feel involved in the report of the event (and, indirectly, in the event itself)" (1973).

Daarnaast is er verschil tussen 'werkelijke' nieuwswaarde en geschatte nieuwswaarde. Dat laatste is de schatting die een journalist maakt van de werkelijke nieuwswaarde van een verslag van een gebeurtenis, omdat die niet zichtbaar of direct meetbaar eigenschap is. Je kunt er geen meetlat naast houden. "What has here been called estimated news value and news value respectively are often treated as the same thing, and labelled news value. But conceptually they are widely different, and consequently they should be kept apart (Rosengren, 1973).

Het maken van zo'n onderscheid stelt ons echter voor het probleem dat er geen standaard is waaraan 'werkelijke' nieuwswaarde afgemeten kan worden.

Winfried Schulz kijkt dan ook alleen naar geschatte nieuwswaarde als hij "Nachrichtenwert" definiert als "Eine journalistische Hilfskonstruktion zur Erleichterung der notwendigen Selektionsentscheidungen... Der Nachrichtenwert drückt sich also einmal in einer positiven Selektionsentscheidung aus, zum anderen aber auch in zusätzlichen Stufen der Beachtung." Schulz stelt: "Je mehr eine Meldung dem entspricht, was Journalisten für wichtige und mithin berichtenswerte Eigenschaften der Realität halten, desto grösser ist

ihf Nachrichtenwert" (1976, p. 30).

Onderzoek naar nieuwsaarde is gewoonlijk gericht op de geschatte nieuwsaarde, en in deze betekenis gebruiken we de term dan ook in dit artikel.

Oogst en selectie

Nieuws is een cultureel produkt. Het is een gemotiveerde menselijke bewerking van een werkelijke gebeurtenis. Een betere beschrijving is moeilijk, en volgens Brian Whitaker zelfs onmogelijk te geven. "Therefore to understand what news is, we must approach the problem from a different angle. We must examine the process by which events are transformed into news, and the forces that influence that process" (1981, p. 23). Whitaker legt dat proces uiteen in vier fasen:

1. Hearing about the event.
2. Assessing its 'newsworthiness'.
3. Preparing the story for publication, taking into account:
 - (a) practicalities (eg time available, feasibility of checking information);
 - (b) internal constraints (eg editorial policy);
 - (c) external constraints (eg the law).
4. Printing and distributing the paper.

(1981, p. 23)

Natuurlijk hangt een en ander nauw samen, en in de journalistieke praktijk lopen de fasen 1 t/m 3 gewoonlijk door elkaar heen, maar voor onderzoeksdoel einden is geliding onontbeerlijk.

De fasering van de produktie van nieuws wordt soms over het hoofd gezien. De gatekeeper theorie bijvoorbeeld, die de journalist als sluiswachter in de stroom van informatie ziet, beschouwt nieuws als een gewas dat geoogst wordt door verslaggevers en vervolgens geselecteerd wordt door redacteuren. Uiteindelijk bereikt dan een klein deel van de oogst het publiek. Daarbij worden twee belangrijke verschillen tussen voedsel en nieuws vergeten, meent Whitaker: "Firstly, news (...) does not grow naturally; it has to be created. Events occur, but news does not occur unless it is reported" (1981, p. 24). De gatekeeper theorie besteedt geen aandacht aan het verschil tussen de gebeurtenis en het verslag van een gebeurtenis.

Het tweede punt van kritiek betreft het onderscheid tussen de oogst en het verzamelen van informatie. Oogsten is niet selectief, en het hoeft dat ook niet te zijn omdat het gewas een eindige omvang heeft. Dit in tegenstelling tot het verzamelen van gebeurtenissen, waarvan een oneindig aantal continu plaatsvindt. "Selection cannot be delayed -it begins with the events, not with reports of events; it begins when journalists decide where to look for the events they will report, when they decide who they will talk to and who they will listen to" (Whitaker, 1981, p. 24).

Selectie van de bron

De journalist kiest zijn bronnen selectief. Allereerst zijn er de groepen en personen die de publiciteit zoeken via de nieuwsmedia. Hier treedt al vervorming van de werkelijkheid op omdat mensen weten dat de pers alleen gebeurtenissen zal publiceren die aan bepaalde criteria (die we nieuwsaarden noemen) voldoen. Gaye Tuchman heeft daar in haar boek Making news ook aandacht aan besteed. "This is one of the ways news becomes self-sustaining, one of the reasons why the sort of stories that were written years ago are still written today and will be written again in the future" (Whitaker, 1981, p. 25).

Vervolgens zijn er de routinieuze geraadpleegde bronnen zoals voorlichters van de overheid, politie en brandweer, politieke partijen, vakbonden, etc.

De overheid heeft invloed op wat er in de krant komt, en dat geldt voor landen met zogenaamde persvrijheid evenzeer als voor landen waar de overheid censuur uitoefent. Einar Ostgaard heeft daar al in 1965 op

Nieuws waarde. txt

gewezen. In "Factors influencing the flow of news" zoekt hij naar factoren die de verspreiding van internationaal nieuws beïnvloeden. Hij beperkt zich daarbij tot negatieve factoren, die het beeld van de wereld zoals de nieuwsmedia dat weergeven vertekenen ten opzichte van 'wat werkelijk gebeurt'. Het zijn factoren die buiten het nieuwsproces zelf staan:

- Wat een overheidsdienaar zegt wordt belangrijker gevonden.
- De overheid kan onbedoeld invloed uitoefenen.
- De intra-nationale nieuwsstroom verschilt van de internationale (die wordt volgens Ostgaard in grotere mate door de overheid beïnvloed).
- Nieuwsagentschappen in het buitenland en correspondenten halen hun informatie grotendeels uit door de overheid uitgegeven of beïnvloede publikaties, rapporten en uitzendingen in het land waar ze gestationeerd zijn.

(Ostgaard, 1965).

Daarnaast kan wat David Altheide de "community context" noemt in de weg staan van een kritische benadering van gezagsdragers. Altheide voerde tussen 1971 en 1973 een (participerend) onderzoek uit naar de berichtgeving van lokale TV-stations in de Verenigde Staten. Hij merkt op dat er vaak sterke persoonlijke en politieke banden zijn tussen lokale gezagsdragers en de leidinggevende personen van een plaatselijk TV-station.

Brian Whitaker, voormalig redacteur van een 'alternatief' lokaal dagblad in Liverpool, voegt hier aan toe dat met name de regionale pers (in Engeland) vaak volgzaam en onkritisch is tegenover gezagsdragers. "There is no reason to cause trouble. For a start, local papers generally have no competitors in their own field, and there is no point in getting scoops if there is no opposition to be scooped" (Whitaker, 1981, p. 29).

Daar komt bij dat het merendeel van de internationale nieuwsvoorziening in handen is van vier grote westerse persbureaus (AP, AFP, UPI en Reuter). Hun motieven voor selectie en bewerking zijn zelden politiek, meent Ostgaard. "Rather it will be taken for granted that the work of the agencies primarily is motivated by the wish to 'sell' the news services to the clients, and that major efforts are therefore made to 'satisfy' these clients" (Ostgaard, 1965). Zulke motieven zijn echter wel cultureel bepaald doordat persbureaus, hun medewerkers en hun grootste klanten voor een belangrijk deel westers zijn. En westerse landen kunnen meer nieuws kopen, want nieuws is duur.

Wat voor internationale persbureaus geldt, geldt ook voor de nationale agentschappen en samenwerkingsverbanden van dagbladen. Zoals de Britse Press Association, waarover Whitaker zegt: "PA is the nearest thing Britain has got to George Orwell's Ministry of Truth" (1981, p. 30). Hij bedoelt daarmee dat kranten de berichten die via de telex binnenkomen vaak klakkeloos overnemen, alsof het agentschap een bron van objectieve waarheid is, waar niet aan getornd kan worden. Dat betekent dat soms vele verhalen in kranten en op radio en TV van een en dezelfde journalist afkomstig zijn. Mocht objectiviteit al geen haalbare standaard zijn, met de intersubjectiviteit is het zo ook gedaan. In geld uitgedrukt is nieuws van de persbureaus goedkoop, maar de journalistieke prijs die ervoor betaald moet worden is hoog. "Essentially it is journalism of the lowest general denominator: the stories most likely to be used by the largest number of papers" (Whitaker, 1981, p. 30).

Onderzoek naar nieuws waarden

Selectie begint bij de bron, en dat kan methodologische problemen opleveren voor het onderzoek naar nieuws waarden. John Galtung en Mari Holmboe Ruge houden in hun legendarische artikel "The structure of foreign news" (1965) in zekere zin ook geen rekening met de selectie die al optreedt bij de perceptie van een gebeurtenis. Zij hanteren voor hun onderzoek naar factoren die de nieuwsstroom beïnvloeden het volgende model:

World event > Media perception > Media image > Personal perception > Personal image

(Galtung & Ruge, 1965)

Selectie en de daarmee samenhangende vervorming zou in deze "chain of communication" optreden bij de schakel media perception > media image en bij personal perception > personal image. Zo laten Galtung en Ruge de selectie en vervorming in de eerste schakel, world event > media perception, buiten beschouwing.

Dat is des te opmerkelijker omdat zij in het genoemde artikel stellen: "We are concerned with the first half of this chain, from world events to news image (...). In other words: how do 'events' become 'news'?" (Galtung & Ruge, 1965).

Ook Øystein Sande, die het werk van Galtung en Ruge (inhoudsanalyse) uitbreidde met publieksonderzoek, slaat de eerste schakel van de genoemde keten over, al is hij zich er wel van bewust dat deze interessant kan zijn. Maar: "Step one - the comparison between events and the way they are presented - seems inaccessible to empirical research, both for practical and principal reasons" (Sande, 1971).

Enerzijds is het moeilijk om volledige toegang te krijgen tot de gebeurtenissen zelf, anderzijds kan de stroom van gebeurtenissen niet op natuurlijke wijze opgesplitst worden in eenheden: "Any division is in some way arbitrary" (Sande, 1971). Sande benadrukt dan ook dat zijn onderzoek voornamelijk gericht is op de tweede helft van de keten, die hij zelf vereenvoudigd weergeeft als: Events > Mass media > Media users.

Van Karl Erik Rosengren kwam kritiek op de werkwijze waarbij inhoudsanalyse van dagbladen wordt gebruikt om te bewijzen dat gebeurtenissen vervormd worden weergegeven in de nieuwsmedia. In een artikel uit 1970, waarin hij met name het werk van Galtung en Ruge onder de loep neemt, schrijft Rosengren: "It is clear that to use intra media data as a basis for comparison can result only in relative statements." Het probleem is dat formele onderzoeksstandaarden zeldzaam zijn in de studie van nieuwsstromen.

Onder intra-media data verstaat Rosengren gegevens die uit media gehaald zijn. Galtung en Ruge o.a. gebruiken die vervolgens om de media-realistieit met de werkelijkheid te vergelijken.

Daar tegenover staan extra media data: gegevens die ergens anders vandaan komen, en die vertellen 'wat er werkelijk gebeurde'. Dat kan bijvoorbeeld na enkele jaren te bepalen zijn, als er consensus is over de werkelijkheid, of het is aan de hand van eigen (participerende) observatie vast te stellen.

Rosengren beveelt aan: neem als uitgangspunt extra media data van (1) herkenbare gebeurtenissen, waarbij geen misverstand kan bestaan over 'wat werkelijk gebeurt' (aardbevingen, verkiezingen etc.). Om tellen en meten mogelijk te maken moeten de gebeurtenissen tevens (2) 'repetitive' zijn (ze moeten regelmatig terugkeren). En ze moeten (3) relevant zijn, dus als nieuws beschouwd kunnen worden, op verschillende terreinen liggen (economisch, politiek, sociaal) en meetbaar zijn als variabelen die voor het onderzoek van belang zijn. Dat de gebeurtenis (4) onafhankelijk is van de nieuwsmedia is ook een vereiste.

Aan deze vier eisen zouden bijvoorbeeld voldoen: parlementaire verkiezingen, vervanging van premier of staatshoofd, resultaten van tarief-, handels- en militaire overeenkomsten, verandering van stabiliteit in, of verstoring van de diplomatieke betrekkingen tussen landen, stakingen van bepaalde duur en omvang, zware ongelukken, rampen, wetenschappelijke congressen, conferenties en symposia, de lancering van satellieten, internationale sportwedstrijden, etcetera.

Gegevens hierover moet men dan niet uit de krant halen, maar uit onafhankelijke kronieken en archieven. Probleem hierbij is dat ook dit verslagen van gebeurtenissen zijn, en dat vrijwel geen enkele kroniek volledig onafhankelijk is van nieuwsmedia. Bovendien komt een dergelijke selectie van onderzoeksgegevens niet zo goed overeen met de selectie die journalisten maken. Voor nieuwswaarden-onderzoek betekent dit een beperking: niet alle verschijnselen en gebeurtenissen die in de krant komen, zijn in het onderzoek te betrekken.

De noodzaak van het gebruik van extra-media data wordt betwijfeld door

Nieuws waarde. txt

Winfried Schulz. Hij ziet onderzoeken naar de weergave van de realiteit in de media als falsificatie-pogingen. Ze willen namelijk aantonen dat de media-realist niet overeenkomt met wat werkelijk gebeurde. Dit houdt volgens Schulz de stellingname in dat nieuwsberichten de 'werkelijkheid' moeten weergeven. Onderzoek kan echter nooit bepalen wat het goede beeld van de werkelijkheid is en wat niet; het gaat uit van een (utopisch) beeld dat de onderzoeker heeft.

Volgens Schulz is het uitgangspunt dan ook verkeerd: wat Rosengren als 'werkelijkheid' betitelt, zijn niet meer dan losstaande feiten, die pas betekenis krijgen in een grotere samenhang. Een nieuwsbericht is niet slechts de weergave van een losstaand feit: het geeft details, achtergrond en samenhang, verklaringen en gevolgen voor de lezers. Die factoren bepalen mede het informatiegehalte en de nieuws waarde van een gebeurtenis.

"Entscheidend ist nur, dass die Nachrichten von denen, die sie erfahren, als 'wirklich' akzeptiert werden. Ist dies der Fall, dann sind die Nachrichten 'Realität', zumindest sind es ihre Konsequenzen" (Schulz, 1976, p.28). Schulz gebruikt daarom geen extra-media data.

Conclusie: het 'ware' karakter van de realiteit is een hypothese die men niet falsificeren, laat staan verifiëren kan. Toch werken we allemaal met deze hypothese, en dat geldt dubbel op voor journalisten. Hun beeld van de (politieke) realiteit is daarom wat Schulz in het bijzonder interesseert. Media-realist wordt door het publiek als getuige-verslagen van 'wat werkelijk gebeurde' gezien. Nieuws waarde is voor Schulz een indicator voor de journalistieke hypothese van de realiteit.

Selectiefactoren

Het nieuws waarden onderzoek kwam (volgens Winfried Schulz) al in de jaren '50 op gang met het gatekeepers-onderzoek. David Manning White (1950) geeft vier selectiefactoren:

- 1 De houding van de journalist tegenover maatschappelijke, economische, politieke en religieuze fenomenen;
- 2 Technische en organisatorische beperkingen;
- 3 De peer-group: collega's en chefs, want wat het publiek wil is niet precies bekend;
- 4 Nieuwsleveranciers: passiviteit t.o.v. binnenkomende informatie.

Einar Ostgaard ging in 1965 al wat verder. Hij stelde vast dat vooral (1) simplificatie, (2) identificatie en (3) sensatiezucht een rol spelen, en daarnaast politiek-economische factoren, waarvan hij zich zelfs afvroeg of ze niet doorslaggevend zijn.

Simplificatie geeft het 'publiek' de indruk dat een gebeurtenis minder complex was dan ze in werkelijkheid is. Met name het uitdrukken van ingewikkelde politieke verhoudingen in termen van conflict draagt hier toe bij.

Nieuwsberichten moeten niet alleen begrijpelijk worden gemaakt, ze moeten tevens de aandacht trekken van de lezer, kijker, luisteraar. Die moet zich er in meer of mindere mate mee kunnen identificeren. Hierbij speelt de culturele afstand tussen volkeren en/of continenten een grote rol. De nieuwsmedia presenteren daarom een beeld van de wereld zoals dat gezien wordt door de ethnocentrische ogen van de (westerse) agenschappen en redacteuren.

Overigens blijkt dat nieuws niet gemakkelijk tussen landen van dezelfde rang heen en weer stroomt, maar wel gemakkelijk van een land met een hogere naar een land met een lagere rang. Datzelfde kan gezegd worden over de nieuwsstroom tussen groepen personen. Het is aannemelijk dat mensen in een land met lage rang zich gemakkelijker identificeren met mensen uit een land met hoge rang dan andersom, vindt Ostgaard.

Media in de VS neigen naar het weergeven van situaties in termen van "controversy, struggle and fight", kortom sensatie, omdat dit het meest interessante nieuws oplevert. De meerderheid van de Amerikaanse dagbladen maakt meer ruimte vrij voor gebeurtenissen die gepersonificeerd, gedramatiseerd of gesentimentaliseerd kunnen worden, in het bijzonder bij tijdelijke crises.

De drie genoemde factoren helpen een gebeurtenis de "news barrier" (nieuwsdrempel) over. Die is volgens Ostgaard te vergelijken met de

Nieuws waarde. txt

manier waarop mensen de wereld om zich heen waarnemen.

"Only some things or happenings are noticed: the greater their effects on the mind or emotion of the recipient the more likely they are to be noticed; once attention has been focused on particular things or happenings it tends to linger on, until the recipient is satisfied or gets tired and his attention gets captured by new things or happenings" (Ostgaard, 1965).

Na de nieuwsdrempel te zijn gepasseerd, gaan twee andere factoren een rol gaan spelen: frequentie (korte gebeurtenissen hebben een hogere nieuws waarde dan lange) en continuïteit (wat eenmaal gedefinieerd is als nieuws blijft dat langere tijd). Hypothetisch gesteld zijn de gevolgen:

1. The news media tend to reinforce the status quo and to exaggerate the importance of individual actions by big power leaders. (identificatie, hiërarchie)
2. The news media tend to present the world as being more conflict laden than it really is, to emphasize the use of force rather than more peaceful means in solving such conflicts (sensatiezucht, simplificatie).
3. The news media tend to reinforce or at least uphold the divisions of the world between high status nations and low status nations (hiërarchie, politieke en economische factoren).

(Ostgaard, 1965)

Galtung & Ruge

John Galtung en Mari Holmboe Ruge voerden in hetzelfde jaar een onderzoek uit naar de buitenlandse berichtgeving over drie internationale crises. Zij werkten toentertijd evenals Einar Ostgaard voor het Peace Research Institute in Oslo, Noorwegen. Galtung en Ruge wijzen acht uit de waarnemingspsychologie afgeleide (algemeen geldende) en vier cultureel bepaalde selectiefactoren aan:

Algemeen geldend:

- F1: frequentie
- F2: drempelwaarde [intensiteit/ toename]
- F3: onduidelijkheid
- F4: betekenisvolheid [culturele nabijheid/ relevantie]
- F5: consonantie [verwachting/ wenselijkheid]
- F6: onverwachtheid [onvoorzienbaarheid/ zeldzaamheid]
- F7: continuïteit
- F8: compositie (variatie)

Cultureel bepaald:

- F9: elitelanden
- F10: elitepersonen
- F11: personificatie
- F12: negativiteit

(Galtung & Ruge, 1965)

Deze factoren treden zelden afzonderlijk op. Door het grote aantal mogelijke combinaties is het publiek zich van hun werking echter niet bewust, stellen de onderzoekers. Zij leiden drie tussen-hypothesen af:

- 1 The more events satisfy the criteria mentioned, the more likely that they will be registered as news (selection).
- 2 Once a news item has been selected what makes it newsworthy according to the factors will be accentuated (distortion).
- 3 Both the process of selection and the process of distortion will take place at all steps in the chain from event to reader (replication).

Bij gebrek aan data die aangeven 'wat werkelijk gebeurde' (alleen wat de media weergaven wat gebeurde), waarmee deze hypothesen getoetst kunnen worden, komen Galtung en Ruge tot drie toetsbare hoofd-hypothesen:

1. Additivity hypothesis: The higher the total score of an event, the higher the probability that it will become news, and even make headlines.
2. Complementarity hypothesis: If an event is low on F_i then it will

Nieuws waarde.txt

have to be high on some F1 to make news.

3. Exclusion hypothesis: Events where both are low will not be admitted as news.

Om deze hypothesen te toetsen onderzochten Galtung en Ruge de berichtgeving in vier Noorse kranten over de Cuba-, Congo- en Cyprus-crisis, die alledrie gemeenschappelijk hadden dat ze zich in de periferie van de westerse wereld afspeelden, waardoor zowel topdog en underdog naties als oost/west en noord/zuid verhoudingen in het spel waren. De enig aanwijsbare resultaten van het onderzoek zijn echter:

- 1 Hoe verder een natie ligt, hoe meer over handelingen van de elite bericht wordt;
- 2 Hoe lager de rang van een persoon, hoe negatiever de gebeurtenis;
- 3 hoe groter de culturele afstand, hoe meer de betrokkenheid van het eigen land benadrukt wordt.

Voor een meer uitgebreide behandeling van de afzonderlijke factoren is hier geen plaats. Zie hiervoor het artikel in kwestie.

Sande

Het onderzoek van Galtung en Ruge is inmiddels klassiek geworden en het werd vele malen gerepliceerd en uitgebreid. Enkele daarvan behandelen we hier. Bijvoorbeeld dat van Oystein Sande die in 1971 de buitenlandse berichtgeving van de Noorse omroep NRK en drie Noorse kranten analyseerde op zes variabelen: eliteland/ elitepersoon/ negativisme / personificatie/ continuïteit/ variatie (compositie).

Het resultaat: variatie (F8) bleek geen aantoonbare factor. De overige wel, met name de combinatie negativiteit en continuïteit. De complementariteitshypothese geldt volgens Sande vooral voor de factoren eliteland/ -persoon, en negativisme: deze zijn uitwisselbaar.

Bovendien introduceert Sande een nieuw element in het onderzoek: polarisatie. Het is mogelijk dat twee belangrijke nieuwstems kort na elkaar verschijnen. Het tweede item krijgt dan minder aandacht, omdat het nieuws door het eerste gepolariseerd is. Nadrukkelijk vermeldt Sande dat polarisatie te maken heeft met nieuwspresentatie in de massamedia. Het is geen eigenschap van de gebeurtenis zelf. Maar polarisatie heeft wel gevolgen voor de ontvangers.

Sande heeft dan ook naar die ontvangers gekeken. Hij stelde hen de vraag: "Wat was volgens u gisteren het belangrijkste nieuws uit het buitenland?" Uit het onderzoek blijkt dat de onderzochte nieuwsfactoren de voorstelling van het publiek van het politiek gebeuren bepalen. Gebeurtenissen die aan meer selectiefactoren voldoen, werden vaker als belangrijk nieuws genoemd.

Smith

Raymond F. Smith voerde in 1969 een onderzoek uit naar de vervormde werking van nieuws waarden door de berichtgeving van de Amerikaanse New York Times te vergelijken met de inhoud van de Indian White Papers (een uitgave van de Indiase overheid die notities, memoranda en brieven tussen Indiase en Chinese overheden bevat).

De geanalyseerde berichten betroffen een militair incident in 1962, toen China India binnenviel naar aanleiding van een grensconflict. De Chinezen verdwenen weer even snel als ze kwamen, om redenen die tot vandaag niet opgehelderd zijn. Het prestige van India als neutraal land werd echter zwaar geschaad.

Smith ontdekte dat de krant internationale relaties weergaf als een reeks van eenvoudige, eenduidige en dramatische gebeurtenissen, die aan de verwachtingen van wat er zou gaan gebeuren voldeden.

Voorspellingen o.b.v. Galtung en Ruge's selectiefactoren dat de krant overmatige aandacht zou besteden aan zeldzame of onverwachte gebeurtenissen, en aan gebeurtenissen met negatieve consequenties, kwamen echter niet uit.

Het onderzoek van Smith confirmeert vier van de zes afgeleide hypothesen van Galtung en Ruge en toont aan dat de meeste van hun twaalf selectie-factoren, zo niet alle, werkzaam zijn en dat ze een vervormend effect hebben op het proces van nieuwselectie.

Nieuwswaarde.txt

Dit vervormende effect kon worden vastgesteld door de vergelijking met de Indian White Papers, die als extra-media data werden gebruikt. In hoeverre memoranda, notities en brieven van een overheid onvervormd zijn, is natuurlijk wel de vraag. Een vraag die ook Smith zich stelde. Maar hij was niet in de eerste plaats geïnteresseerd in het achterhalen van de waarheid van uitlatingen in de correspondentie. "The statements (such as protests, threats, accusations and apologies) are international events, whether or not they are accurate in substance" (Smith, 1969).

Smith waarschuwt dat als de New York Times, die als 'kwaliteitskrant' bekend staat, zich al schuldig maakt aan vervorming, andere dagbladen dat zeker ook en waarschijnlijk in nog sterkere mate doen.

Schulz

Winfried Schulz voerde in 1976 een onderzoek uit naar de schepping van realiteit in de nieuwsmedia, in opdracht van het Presse und Informationsamt van de Westduitse bondsregering. Hij hechtte voor dit onderzoek geen belang aan het gebruik van extra-media data. Hij zag nieuwswaarde als uitdrukking van de journalistieke hypothese van de realiteit, die hij wilde analyseren. Daarnaast zou nieuwswaarde aangeven welk beeld van de realiteit het publiek ontwikkelt.

Schulz gaf zes selectiefactoren aan, waarin ook economie, politiek, sociale omgeving, historie en techniek een rol spelen:

- F1: Tijd: frequentie en continuïteit
- F2: Nabijheid: ruimtelijke, culturele en politieke afstand en relevantie (de betrokkenheid bij en de betekenis van de gebeurtenis)
- F3: Status: de politiek-economische betekenis van de regio waarin de gebeurtenis zich afspeelt, de economische, wetenschappelijke en militaire macht van het land waar iets gebeurt, de politieke macht en de bekendheid van betrokken personen
- F4: Dynamiek: onverwachtheid, eenduidigheid, intensiteit van de gebeurtenis
- F5: Valenz: conflict (politieke agressie, criminaliteit, schade of succes)
- F6: Identificatie: personificatie, ethnocentrisme

(Schulz, 1976)

Schulz analyseerde alleen algemene nieuwsberichten in tien Westduitse media: enkele kranten, het persbureau DPA, radio- en TV-programma's. De werking van de zes genoemde "Nachrichtenfaktoren" werd naar intensiteit (in vier trappen) gemeten en samen met een meting van de omvang van de berichten (als indicator voor belangrijkheid) omgerekend naar een nieuwswaarde-index.

Door het onderzoeken van de DPA keek Schulz ook naar de nieuwsstroom zelf. Het persbureau bleek relatief weinig aandacht te besteden aan 'Valenz'-factoren. Verder kwam de selectie van nieuws zo goed als overeen met die van andere media.

Bij alle media bleken niet meer dan vier tot vijf factoren het grootste deel (gemiddeld 88%) van de nieuwswaarde te verklaren. Voor internationaal nieuws, en zeker voor de elektronische media, golden de factoren sterker. Schulz wijt dit aan de geringere ruimte en grotere tijdsdruk. De belangrijkste selectiefactoren bleken: thematisering, persoonlijke invloed, ethnocentrisme, negativiteit en succes.

Bijna alle meldingen met hoge nieuwswaarde waren gekenmerkt door een complexe structuur (aandeel rond 50%). Het televisie-nieuws vormde daarop een uitzondering: hier speelden vooral negativiteit en het verassingseffect (met name het verrassende in het relevante en het gethematiseerde) van de mededelingen een zeer grote rol.

Schulz merkt op dat complexiteit meer een kenmerk is van de nieuwsberichten dan van de gebeurtenissen (omdat de media complexe samenhangen willen verduidelijken, maar dit gebeurt meestal schetsmatig en gewoonlijk aan de hand van incidenten, die de eigenlijke aanleiding

Nieuwswaarde. txt

van het nieuwsbericht vormen).

Als zeer belangrijke nieuwsbarriere noemt Schulz tenslotte de grens tussen het westen en de oostblokstaten: nieuws uit die staten was ondanks de geografische en relatief culturele nabijheid ondervertegenwoordigd in de berichtgeving van de Westduitse media (in 1976). Politieke grenzen lijken hier van grotere invloed te zijn dan geografische.

In het onderzoek van Schulz wordt de additiviteitshypothese van Galtung en Ruge geconfirmeerd: de nieuwswaarde van een gebeurtenis neemt toe naarmate meer selectiefactoren van toepassing zijn.

Ook de distortion-hypothese wordt geconfirmeerd: hoe meer stappen een gebeurtenis in de nieuwsstroom doorloopt, hoe sterker de selectiefactoren een rol spelen in de uiteindelijke weergave van het bericht. Internationaal nieuws doorloopt bijvoorbeeld veel meer stappen (correspondent, agentschap) dan nationaal nieuws.

Schulz schaart zich achter Galtung en Ruge waar deze menen dat genoemde criteria overeenkomen met de wijze waarop de mens individueel de wereld om zich heen waarneemt. Of het door de media gepresenteerde wereldbeeld ook overeenkomt met een gewenst of verwacht wereldbeeld is een subjectieve zaak, die niet wetenschappelijk vastgesteld kan worden.

Media-realiteit houdt volgens Schulz de status quo in stand. Als je de samenleving beschrijft als een sociaal systeem dat de behoefte heeft zichzelf in stand te houden, dan zijn de media daarin functioneel. Zij beschrijven met name conflicten die de bestaande sociale orde en structuur bedreigen. Dit is een mogelijke verklaring, geen rechtvaardiging. Maar als de media werkelijk de bedoeling hebben de bestaande orde te handhaven, dan passen overmatige aandacht voor persoonlijke invloed, bijvoorbeeld het weergeven van politiek als handelen van individuen, en ethnocentrisme daar moeilijk in.

Context

Hiermee zijn we aangeland bij de sociale context waarin de nieuwsmedia opereren. Schulz beweert dat nieuwsmedia voornamelijk conflicten melden die de bestaande orde bedreigen.

Daar wijst ook de Glasgow University Media Group op in haar conclusies van een onderzoek naar de berichtgeving over de staking van Londense dokwerkers in 1975.

"The normal workings of the particular economic system are never treated as if they might themselves generate serious problems. Rather, the causes of economic problems are sought largely in the activities of trade unionists who reject the priorities and purposes of the dominant group. The logic and priorities of the social and economic order thus remain unchallenged" (Glasgow University Media Group, 1980, p. 112).

Volgens de Media Group is het beroep dat journalisten doen op nieuwswaarde als rechtvaardiging van hun selectie niet meer dan "appeals to the validity of their own world view" (1980, p. 112).

Nieuwswaarden zijn geen natuurlijke grootheden. Ze worden ideologisch bepaald, hoewel ze veronderstellen dat iedereen in dezelfde wereld leeft en die wereld op dezelfde manier ziet.

Sociologische benaderingen

De hierboven behandelde onderzoeken gingen stuk voor stuk uit van de onderzoekstraditie, waarbij de wetenschapper een fenomeen van buitenaf benadert. Data werden verzameld nadat gebeurtenissen in de nieuwsmedia waren beschreven, m.a.w. de eindprodukten werden geanalyseerd.

Daar tegenover staat participerende observatie, die het verschijnsel van binnenuit bekijkt, tijdens het proces van "nieuwmaken". Aan het eind van de jaren zeventig voerden de sociologen David Altheide, Herbert Gans en Gaye Tuchman (afzonderlijk) zulke onderzoeken uit bij diverse media in de Verenigde Staten.

Altheide werkte drie jaar lang bij TV-omroepen: de affiliate stations.

Nieuwswaarde. txt

Dat zijn onafhankelijke stations die tegen betaling programma's van de grote 'networks' uitzenden: CBS, ABC en NBC. Gans werkte tien jaar bij de opinie-weekbladen Newsweek en Time, bij CBS Evening News en NBC Nightly News. Ook Tuchman werkte tien jaar bij verschillende TV-omroepen en bij lokale en nationale kranten.

Geen van deze drie onderzoekers ontkent het bestaan van selectiefactoren zoals Galtung en Ruge die lanceerden, maar nu wordt niet meer uitsluitend gekeken naar psychologische en cultuurgebonden factoren. Daarnaast moet nu ook de nieuws-organisatie het ontgelden.

Tuchman gaat in haar boek Making News wat dieper in op de mogelijke benaderingen van nieuws in de sociologie. Allereerst is er de traditionele opvatting, die stelt dat de definitie van nieuws afhankelijk is van de sociale structuur van een samenleving. Die schept immers normen die aangeven wat belangrijk is voor burgers. Dus nieuws is een spiegel van de samenleving. Nieuws kan een rol spelen in het veranderen van die samenleving door afwijkende visies te presenteren (als soft news), maar de definitie van nieuws kan alleen veranderen als de samenleving verandert.

Ten tweede is er de interpretatieve opvatting: de sociale structuur levert geen bruikbare normen voor nieuwswaarde. Die normen worden gemaakt door newsworkers en nieuws-organisaties. Nieuws weerspiegelt de samenleving niet, want in het beschrijven van een gebeurtenis definieert en vormt nieuws die gebeurtenis. Verhalen over mensen met afwijkende meningen kunnen de samenleving volgens deze opvatting niet veranderen. In plaats daarvan geven deze verhalen weer wat als normatief beschouwd moet worden en wat als afwijkend: de vrouwenbeweging wordt bijvoorbeeld als iets afwijkends beschreven, omdat deze de samenleving in haar huidige vorm bedreigt.

Tuchman onderschrijft deze tweede opvatting. Zij verwijst daarbij naar het werk van Alfred Schutz. Die meende dat mensen de wereld om zich heen (de realiteit) niet anders konden zien dan door de ogen van hun eigen samenleving: 'the documentary method of interpretation', een manier om wijs te worden uit fenomenen door ze te associëren met een algemeen geldend principe, idee of begrip.

Zo kan men vraagtekens plaatsen bij de beschrijving van een bericht over een gebeurtenis, maar dat de gebeurtenis heeft plaatsgevonden, en dat er nieuwsmedia zijn die daarover berichten, dat wordt als iets 'natuurlijks' gezien. Selectieve abstractie en representatie van informatie en de reflexieve toevoeging van betekenis aan gebeurtenissen-als-nieuws zijn 'natuurlijke' onderdelen van het dagelijks leven.

Reflexivity en indexicality

De termen reflexivity en indexicality vragen om nadere uitleg. Reflexivity geeft weer dat verslagen geworteld zijn in de realiteit die ze zelf omschrijven, vastleggen of vormen. Indexicality is een term die weergeeft dat mensen door de vermelding van specifieke karakteristieken in de media aan de beschreven verschijnselen een definitie hechten, gescheiden van de context waarin ze voorkomen, want gebaseerd op het verslag.

Ondanks de reflexieve productie van nieuws worden verhalen vaak indexically gepresenteerd, gescheiden van de context waarin ze ontstonden: een verslaggever kan een bron citeren zonder de vraag te vermelden waarop die bron antwoord gaf; een verslaggever kan een gegeven als feit presenteren zonder weer te geven hoe dat gegeven geverifieerd werd. Indexicality zit ook in het incident-gerichte karakter van nieuws: uit de context van gisteren, vandaag en morgen gehaald.

Nieuws legt tegelijkertijd de sociale realiteit vast en is er onderdeel van, omdat het een selectieve abstractie maakt van wat er gebeurt. Details worden weggelaten en toch wordt de lezer geacht te snappen waar het om gaat. Hij vult voor zichzelf de details in, al zijn dat niet noodzakelijk dezelfde details als die welke de journalist heeft weggelaten.

De details die daarentegen wel in een bericht vermeld worden, prikken een label op zowel de beschreven gebeurtenis als op soortgelijke

Nieuws waarde. txt

gebeurtenissen in het algemeen. Bijvoorbeeld: door verslag te doen van een rel (met vermelding van details), vormen de media de publieke definitie van het verschijnsel 'rel'. En die publieke definitie zal vervolgens gebruikt worden zonder te verwijzen naar de basis van die definitie: niet de rel zelf, maar een bericht over een rel: "the indexical character of news" (Tuchman, 1978, p.191).

News as a frame

In Making news beschrijft Tuchman het nieuws als een venster op de wereld: "news as a frame". Frame betekent letterlijk lijst of raamwerk, maar kan ook bouw of orde betekenen, en 'to frame' is vormen, in de goede stemming brengen, aanpassen, -volgens het Prisma woordenboek Engels-Nederlands uit 1975. Tuchman gebruikt het woord dan ook in deze betekenis: de blik door een venster hangt af van de grootte van het raam, of het glas in lood is, of helder. Het hangt er ook vanaf of het raam uitkijkt op een straat of op een tuin. En wat je door het raam ziet hangt er vanaf hoe je voor het raam staat, en hoe ver er vanaf. Frames maken van een 'happening' een waarneembare gebeurtenis. Tuchman gebruikt hier 'frame' ook in de betekenis van additionele informatie, zonder welke andere informatie betekenisloos zou zijn. (Daar wees ook Schulz op: nieuwsberichten proberen betekenis aan gebeurtenissen 'an sich' toe te voegen).

"Two processes occur simultaneously: an occurrence is transformed into an event, and an event is transformed into a news story. The news frame organizes everyday reality and the news frame is part and parcel of everyday reality, for, as we have seen, the public character of news is an essential feature of news." (Tuchman, 1978, p.193)

Nog eens kort samengevat: je moet nieuwsmedia zien in een sociale context: zij weerspiegelen de samenleving (maar dan meer het idee van een lachspiegel: behoorlijk vervormd), ze zijn er deel van, en ze oefenen er invloed op uit.

Dit houdt verband met de onmogelijkheid dat een tekst vrij is van betekenisgeving. Iedere tekst is een 'discourse'. John Hartley beschrijft nieuws als: "a discourse made into a meaningful story in the same way as speech is made up out of elements of language" (Hartley, 1982, p.11). Net als spraak bestaat nieuws grotendeels uit taal, maar (en dat geldt ook voor spraak), er is meer.

Nieuws bestaat uit tekens die gecombineerd worden m.b.v. codes. "The true nature of things may be said to lie not in things themselves, but in the relationships which we construct, and then perceive, between them" (Hartley, 1982, p.13).

Volgens Hartley werkt de nieuws-discourse alleen al ideologisch, ongeacht van de feitelijke inhoud van een nieuwsbericht:

"News-discourse plays an important part in the struggle to affirm a single, uni-accentual value for signs. News-discourse is hostile to ambiguities and seeks to validate its suppression of the alternative possibilities intersecting its signs by reference either to the 'facts of the story' or to 'normal usage'. (...) one of news-discourse's most consistent (self-imposed) tasks is to prefer particular meanings for events over against other possible meanings. But since signs are necessarily multi-accentual, any discourse which seeks to 'close' their potential and to prefer one evaluative accent over another is ideological: such discourses present evaluative differences as differences in fact."

(Hartley, 1982, p.24)

Zo zegt Tuchman: nieuws vertellen is story-telling met eigen linguïstische regels. De beelden in een televisie-journaal hebben hun eigen invloed op de kijker (ze zijn cultureel bepaald), welk camerastandpunt wordt gekozen, hoe lang zijn de shots, wat komt in beeld en wat niet?

Mensen die de sociale orde verstoren (relschoppers, demonstranten) worden anders gefilmd dat bijv. een politicus (afstand), zegt Tuchman, waardoor de indruk wordt gewekt dat bestuurders persoonlijk verantwoordelijk zijn voor het scheppen van positieve gebeurtenissen,

Nieuwswaarde. txt

terwijl negatieve verschijnselen, zoals rellen, economische crises, of drugsverslaving, worden afgebeeld als 'natuurverschijnselen'. Het is daarmee net als met het weer: niemand is er verantwoordelijk voor en ieder initiatief om het te veranderen is nutteloos. Dit alles heeft te maken met ideologie, inherent aan het nieuwsproces en tot uitdrukking komend in de nieuws-discourse.

The news perspective

Altheide stelt niet de ideologische, maar de praktische problemen van de nieuws-organisatie centraal in *Creating Reality*. De kern van zijn betoog is dat gebeurtenissen nieuws worden als zij getransformeerd worden door 'the news perspective', en niet door hun objectieve eigenschappen. News perspective is "the view that for practical purposes, events can and should be summarily presented as a narrative account with a beginning, middle, and end" (Altheide, 1977, p. 173). Daarmee hangt samen dat nieuwspraktijken een gebeurtenis beduidend kunnen veranderen door ofwel van te voren al vast te stellen wat het meest belangrijke er aan is, ofwel door het vast te koppelen aan eerdere gebeurtenissen (de Eagleton-affaire, Watergate). De manier waarop 'newsworkers' de wereld zien is beïnvloed door commercie, politieke invloed, technologie en beperkingen van de roostering (scheduling).

"News is the product of an organized process which entails a practical way of looking at events in order to tie them together, make simple and direct statements about their relationship, and do this in an entertaining way" (Altheide, 1977, p. 112).

Deze visie is niet nieuw. Walter Lippmann schreef het al in 1922 (herdrukt in 1949 en 1972): het grootste deel van wat wel gezien wordt als een opzettelijk verkeerd weergeven van de feiten in de kranten, is direct gevolg van de praktische moeilijkheden om nieuws te ontdekken (uncovering), en van het gevoelsmatige probleem om de feiten die de lezer niet rechtstreeks raken voor hem interessant te maken, door ze weer te geven alsof ze directe invloed op zijn leven hebben. Volgens Lippmann ligt "the nature of news" dan ook in de organisatie: "Without standardization, without stereotypes, without routine judgements, without a fairly ruthless disregard of subtlety, the editor would soon die of excitement" (1972).

Het nieuwsproces werkt, maar is niet manifest in de berichtgeving omdat dit de illusie "We don't make the news, we just report it" zou verstoren. Maar, zegt Altheide: "The news process itself is a medium through which the world is viewed" (1977, p. 174).

Altheide wil dan ook media-training van de kijker: "We must see how newswork becomes a medium for journalists' images about the world" (1977, p. 174).

Altheide stelt: de nieuwswaarde van een gebeurtenis is gewoonlijk onderwerp van onenigheid, maar is altijd afhankelijk van de belangen en behoeften van het nieuwspersoneel.

Ondanks de onenigheid over nieuwswaarde zijn journalisten het wel onderling erover eens dat zij weten wat nieuws is, en dat hun definitie van nieuws met de dag kan veranderen. Maar het zijn altijd hun eigen belangen die voorop staan: "News is what news people say it is" (Altheide, 1977, p. 113).

Volgens Altheide leidt dit tot een selffulfilling prophecy: "Events to be included must be compatible with a perspective which scans the world for significance" (1977, p. 113).

Dit betekent dat het news-perspective, oorspronkelijk bedoeld als een praktische manier om de ene gebeurtenis van de andere te onderscheiden, en er vervolgens plausible uitspraken over te doen binnen zeer beperkte tijd, nu een criterium voor belangrijkheid is geworden.

Invalshoek en thematisering

"Organisational, practical and other mundane features of newswork promote a way of looking at events which fundamentally distorts them", zegt Altheide (1977, p. 24). Vervorming is toe te schrijven aan thematisering, het kiezen van een invalshoek en generalisatie van

Nieuws waarde. txt

gebeurtenissen gedurende een bepaalde periode. Gebeurtenissen worden door de journalist vaak bekeken op hun potentie een goed verhaal op te leveren, niet op hun eigen objectieve kenmerken. Ook de organisatie is belangrijker dan de sociale werkelijkheid. "News reports reflect the organization which produces them" (Altheide, 1977, p.61). Dit is een gevolg van scheduling: de roostering van de nieuwsproductie binnen een dag. Door tijdgebrek, roostering van de nieuwsshow's en praktische problemen komt een voorzichtige analyse van de gebeurtenissen in het nauw.

Maar (en dat heeft met persoonlijke interpretatie zowel als met het nieuwsperspectief te maken) als eenmaal een invalshoek gekozen is, leidt meer beschikbare tijd (voor research) gewoonlijk slechts tot meer details over datgene wat de story interessant maakt, meer van hetzelfde dus, en niet noodzakelijk tot een completer en meer genuanceerd beeld. Zo luidde ook een van de conclusies van de Glasgow University Media Group: "A journalism which is rooted in a specific set of explanations about the nature of social reality is unable to encompass or explore the rationale of alternative world views" (1980, p.115). Meer beschikbare tijd of ruimte brengt daar geen verandering in, omdat dat het probleem niet alleen is. Het probleem is de ideologie van de nieuwsmakers.

Overige factoren

Tuchman ziet, net als Altheide, sommige selectiefactoren voor nieuws als oplossingen voor een organisatorisch probleem. Die organisatorische problemen vinden hun weerslag in nieuws-selectiefactoren, zoals Galting en Ruge die al in 1965 gaven.

Zoals de frequentie (de krant moet iedere dag een verse portie nieuws hebben, dus aan gebeurtenissen die zich in de loop van een dag of minder afspelen wordt een hogere nieuws waarde toegeschreven: nieuws is een consumptie-artikel, en oud nieuws is "mere information" (Robert Park, in Tuchman, 1978, p.51)). Of zoals elite-personeel: "Today's news net is intended for big fish" (Tuchman, 1978, p.21).

Daarnaast noemt Tuchman ook andere factoren, zoals bijvoorbeeld de compromissen die de chefredacteuren aan het eind van de dag sluiten over wat er op de voorpagina komt.

De bron van het nieuws (wat vaste medewerkers aanleveren wordt als belangrijker gezien als wat 'stringers', freelancers e.a. leveren).

De techniek (video kan opgenomen, gemonteerd en uitgezonden worden binnen een uur; een krantebericht verspreiden duur veel langer) speelt ook een rol, en daarmee samenhangend het soort nieuws: soft news, hard news, spot news, etc.

De verspreiding van 'newsworkers' is een andere belangrijke factor: als ergens wat onverwachts gebeurt, zijn er dan journalisten, cameramensen, technici beschikbaar om daar een verslag over te maken (dit houdt natuurlijk verband met de relatieve belangrijkheid van nieuws: in tijden van vrede kan een oorlog in het Midden Oosten voorpagina-nieuws zijn. Is je eigen land in oorlog, dan verschuift een bericht over vijandigheden in een ver en vreemd land naar pagina 3 of het belandt in de prullenbak).

Typificaties, het categoriseren van soorten nieuws, kunnen leiden tot vooroordelen (gebaseerd op ervaring) over hoe een gebeurtenis in elkaar steekt of over hoe ze zich gaat ontwikkelen. In de praktijk betekent dit soms zelfs: verslagen schrijven zonder dat je aanwezig was. De ongeïnteresseerdheid ("Ik heb het al zo vaak meegemaakt") van regionale verslaggevers bij een raadsvergadering is een ander voorbeeld.

Professionalism

Als algemene oplossing voor de problemen die 'scheduling' oplevert, zien de journalisten zelf een professionele aanpak: "knowing how to get a story that meets organizational needs and standards" (Tuchman, 1978, p.66).

In de journalistieke praktijk wordt dat gezien als (een beetje) research, de feiten verzamelen binnen de toegestane tijd en het halen

van uiteenlopende visies bij verschillende woordvoerders, meent Altheide. Indien mogelijk worden quotes gegeven om de kans op subjectiviteit te verkleinen.

Volgens deze zienswijze zijn alle gebeurtenissen in essentie hetzelfde: ze kunnen los gezien worden van de interpretaties of betekenissen en de processen die ze veroorzaken. Een raadsvergadering en een brandje kunnen op dezelfde manier beschreven en geregistreerd worden: het fameuze wie, wat, waar, waarom en hoe. Is er onduidelijkheid over 'de feiten', dan is overeenstemming tussen collega-journalisten het criterium voor objectiviteit. "This theory of events proclaims that the only indeterminate feature in understanding events is the reporter's skill, experience, and control of bias" (Altheide, 1977, p.176). De vervorming van het 'news-perspective' wordt daarbij over het hoofd gezien.

Feiten

Professionalism heeft autonomie als consequentie: iedere journalist geniet grote handelingsvrijheid vergeleken met bijvoorbeeld een ambtenaar. Maar ook: iedere journalist "must be a professional, capable of covering everything and anything, because each may be assigned anything at any time" (Tuchman, 1978, p.67). En hij wordt geacht bronnen te hebben waaruit hij iedere dag weer nieuws tevoorschijn kan toveren. Hoe meer bronnen je hebt, hoe meer je er bij krijgt: de journalist verwerft aanzien. Maar meestal bevinden zich de bronnen in de hogere (politieke) kringen. Dat is dan weer sociaal bepaald: mensen in een hogere positie worden geloofwaardiger geacht.

"Rules requiring unimpeachable sources and identifying those sources are embedded in socially structured understandings of the everyday world and its institutions" (Tuchman, 1978, p.85).

Woodward en Bernstein bijvoorbeeld, moesten zich in hun onderzoek naar de Watergate-affaire (1972) aan de redactionele regel houden dat ieder feit door minstens twee onafhankelijke bronnen moest worden geverifieerd, in de eerste plaats vanwege de politieke macht van de samenzweerders (zij overwogen de TV-machtiging van de Washington Post in te trekken). Daar komt bij dat de onthullingen van het verslaggevers-duo bestaande opvattingen over de integriteit van politieke machthebbers en in het bijzonder die van de president, die immers niet voor niets zo'n grote verantwoordelijkheid heeft en rechtstreeks gekozen is door het volk, ondermijnden. Als de president (gezien als 'het presidentschap') een bandiet is, wie kun je dan nog vertrouwen? Woodward en Bernstein moesten hun onthullingen ook tegenover de lezers van de Washington Post met harde, controleerbare feiten onderbouwen.

Hier wordt het aanvoeren van feiten gezien als een bewijs van de objectiviteit van de journalist, zonder de vraag te stellen: welke feiten? (en welke niet?), en hoe worden ze gepresenteerd? Als quotes? (bijv. de krant presenteert een uitspraak als feit, de lezer ziet de inhoud van de uitspraak als feit). Altheide wijst er op dat het niet de feiten zelf zijn die vervorming van de realiteit in de hand werken, maar de keuze van een bepaalde invalshoek, waardoor sommige feiten wel, en andere niet vermeld worden.

Tuchman toont bovendien dat de betekenis van de term 'feit' nogal eens wisselt in de tijd. Voor de eerste nieuwsagentschappen betekende feiten leveren het leveren van informatie die acceptabel was voor de redactionele politiek van haar afnemers. Tegelijkertijd bedreven de muckrakers aan het begin van de twintigste eeuw geengageerde journalistiek: zij leverden 'feiten' over misstanden die in hun ogen aangepakt moesten worden.

Later pas kwam het idee op dat journalisten objectief en neutraal moesten zijn, tegelijk met het besef dat ze in wezen subjectief waren. Het nieuws 'maken' is zelf immers geketend aan de sociale orde: door met elkaar in conflict rakend gebruik van territoria (ieder zijn eigen afdeling, binnenland, sport, economie, vrouwenpagina, etc.), door indeling in 'topics' (actuele onderwerpen) en 'typifications', door gescheiden verantwoordelijkheden, die onderhandelingen en compromissen vergen, door de tijdsindeling (scheduling), door de gezamenlijke

'vorming' van feiten en bronnen die wortelen in officiële instanties en instituties.

Objectiviteit

Journalisten, meent Altheide, hebben een eigen beeld van objectiviteit, vooral in praktische termen. Als er fouten optreden wijten zij dat vooral aan het verkeerd noteren van de feiten of aan verkeerde interpretatie van wat iemand zegt, met als grootste boosdoener de tijdsdruk. Vervorming wijten zij aan persoonlijke waarden en voorkeuren en aan ideologie, die op zijn minst de manier waarop feiten worden geïnterpreteerd beïnvloedt.

Door de nadruk op professionalisme, de huidige normen die gebruikt worden om een 'objectief' beeld te scheppen (hoor en wederhoor, het gebruik van aanhalingstekens etc.), creëerden de nieuwsmidia een nieuwe rol voor zichzelf: in plaats van eenvoudigweg een democratisch ideaal te vertegenwoordigen door informatie beschikbaar te maken door concurrerende journalistiek, zien zij zichzelf nu als sociale scheidsrechters, die tussen de regering en het volk in staan.

Professionalisme, gedefinieerd als objectiviteit en onpartijdigheid, is volgens de Glasgow University Media Group niet meer dan een claim op de enige goede wijze de wereld te zien. "This serves to obfuscate what is in fact the reproduction of the dominant assumptions about our society - the assumptions of the powerful about what is important, necessary and possible within it" (1980, p. 115).

Herbert Gans wees er in 1966 al op dat de meeste Amerikaanse journalisten uit de middenklasse komen en dat het nieuws daarom de ideologie van de middenklasse verspreidt, in zoverre die afwijkt van de 'echte' waarheid. Zo voorkomt nieuws dat het democratisch ideaal van het First Amendment (uitingsvrijheid, gebaseerd op de ideeën van de Verlichting) in de praktijk gebracht wordt, simpelweg door het feit dat niet alle ideeën in het nieuws komen als gevolg van de ideologische uitgangspunten van de nieuwsmakers.

Gevolgen

Bijna alle besproken onderzoeken op het gebied van nieuwswaarde gaan er van uit dat de nieuwsmidia de realiteit vervormd weergeven. Daarmee wordt een bepaalde werking van de nieuwsmidia op hun publiek verondersteld. "Since the adequacy of an action is often, but by no means always, positively related to the adequacy of the image on which it is based, research into the adequacy of the image the news media give of the world is of primary importance" (Galtung & Ruge, 1965).

Volgens Ostgaard is nieuwswaarde-onderzoek "felt to be the most fruitful approach if one is to find causal relationships between the news media and other phenomena in the international society" (1965). Maar wat het exacte gevolg van vervorming is, valt moeilijk vast te stellen met nieuwswaarde-onderzoek alleen.

Vandaar dat Ostgaard zijn bevindingen dat de nieuwsmidia de status quo versterken, geweld aanprijzen als oplossing voor conflicten en de verdeling van de wereld in landen met hoge en lage status handhaven in de vorm van hypothesen presenteert, die verder onderzoek vereisen.

Ook Galtung en Ruge (1965) menen dat vervorming van de realiteit in de media status quo bevestigend werkt. Zij doen enkele aanbevelingen om tot een betere (internationale) nieuwsberichtergeving te komen:

- Meer aandacht voor achtergronden, lange termijn-ontwikkelingen, minder op incidenten gerichte journalistiek.
- Zo nu en dan over triviale zaken berichten als tegenwicht voor de overmaat aan dramatische gebeurtenissen, wat een verkeerd wereldbeeld oproept.
- Meer aandacht voor complexe en dubbelzinnige zaken, niet eens noodzakelijk met een poging ze te interpreteren.
- Meer berichtgeving uit cultureel ver verwijderde gebieden, ook al lijkt dat op zich niet relevant voor het eigen 'publiek'.
- Meer aandacht voor het dissonante. Journalisten moeten beter getraind

Nieuws waarde. txt

- worden in het herkennen en omzeilen van hun eigen vooroordelen.
- Meer bewustwording van de content factor en meer follow-ups, zelfs als de reeks (dramatische) gebeurtenissen enige tijd ophoudt.
- Meer bewustwording van de composition factor (als verzadiging is opgetreden) om een plotseling afbreken van de nieuwsstroom over een bepaalde gebeurtenis te voorkomen.
- Meer aandacht voor non-elite landen, voor de gewone man, en voor onpersoonlijke oorzaken (ontwikkelingen en structuren) van gebeurtenissen.
- Meer positief nieuws.

Oystein Sande (1971) probeerde achter de werking van nieuws waarden te komen door onderzoek naar selectiefactoren aan publieksonderzoek te koppelen. Hij kon echter ook niet meer duidelijk maken dan dat de media bepalen wat het publiek belangrijk vindt. Wellicht dat zijn onderzoek dan een bijdrage aan de agenda-setting approach levert. Een causale relatie tussen de realiteit zoals de nieuwsmedia die weergeven en handelingen van de ontvangers is daarmee niet aangetoond. Het zegt ons alleen welke onderwerpen de ontvangers belangrijk vinden, niet hoe ze die onderwerpen zien, en al helemaal niet op welke wijze dit hun handelen beïnvloedt.

Myth making

"News is a myth maker", schrijft John Hartley (1982, p.30). Hij baseert zich daarbij niet op nieuws waarde-onderzoek, maar op het toonaangevende werk over semiotiek van Roland Barthes. Een boodschap heeft naast een linguïstische betekenis (denotatie) symbolische betekenissen: connotatie en mythe. Connotatie "serves to signify emotion, feeling, or 'subjective' values", terwijl mythe "conceptual, intellectual or 'objective' values" aanduidt (Hartley, 1982, p.26).

Connotatie kan betekenisverlening zijn door de individuele of gemeenschappelijke, expressieve gevoelswaarden van de woorden waaruit een artikel bestaat. Mythe ontleent zijn kracht aan het categoriseren van de wereld, in cliché-voorstellingen, het is zingeving op basis van gemeenschappelijke, althans dominante conceptuele waarden.

Mythen zijn een produkt van het actieve, scheppende proces van een taal, gevormd en hervormd afhankelijk van de relaties tussen sociale groepen en krachten. "Thus one of the primary functions of the news in any medium is continuously to signify myths through the everyday detail of 'newsworthy' events... The news as a whole is structured around the 'newsworthiness' of elite-personalities, who are available to signify other myths" (Hartley, 1982, p.29).

De mythe-verwekkende functie van nieuws is in 1986 onderzocht door Jan Drijvers en Jan Servaes van het Centrum voor Communicatiewetenschap van de universiteit van Leuven (België).

Zij gingen daarbij uit van berichtgeving over de Amerikaanse invasie van Grenada in 1983. Als indicator van mythische geladenheid gold bijvoorbeeld de voorstelling van geweld als middel tot conflict-oplossing.

De crisis in Grenada werd in de Europese pers voornamelijk geschilderd als "een oorlogsroman in een exotisch kader", concluderen de auteurs. Een tweede conclusie betrof het situeren van het conflict langs de oost-west as. "Wat eerst een interessant randgegeven was -de reactie van Moskou op de inval- wordt door de pers systematisch verheven tot het fundamentele betekenis schema. Door de krijgshandelingen te laten interpreteren op basis van voor het wereldforum bedoelde houdingen en reacties, opent de pers a.h.w. een tweede front. Op dit front ontspint zich een denkbeeldige strijd tussen oost en west, tussen 'vrije wereld' en 'communisme'" (Drijvers & Servaes, 1986).

In dit geval heeft de censuur die de Amerikanen na de invasie instelde waarschijnlijk wel een handje geholpen. Gedurende de eerste vier dagen van het conflict behoorde het alleenrecht op informatieverschaffing toe aan de USIS, een aan de CIA gelieerde informatiedienst van de Amerikaanse regering. "De censuur heroriënteert de interesse van de pers dus, en versterkt zo het reeds geschapen koude oorlogkarakter van het conflict", menen Drijvers en Servaes (1986).

Nieuws waarde. txt

Een belangrijke conclusie van dit onderzoek is verder dat ook de onderzochte 'kwaliteitskranten' (Le Monde, Frankfurter Allgemeine Zeitung, El Pais, The Times en NRC-Handelsblad) niet ontsnappen aan de 'transformatie' van nieuws "tot uitdrager van mythen of op zijn minst sterk symbolisch geladen en ideologisch geduide informatie" (Drijvers et al., 1986).

Ideologie in actie

Met de wetenschap dat nieuws de uitdrager van mythen kan zijn, weten we nog niet genoeg om te kunnen beweren dat de nieuwsmedia de status quo handhaven of versterken. Een stap in die richting is wel het onderzoek van Gaye Tuchman. Zij bestudeerde hoe de vrouwenbeweging in de VS door de nieuwsmedia benaderd werd. Dat ging aanvankelijk moeizaam. "The tempo of newswork, including covering a different story every day, mandates an emphasis on events, not issues" (Tuchman, 1978, p.134). Een 'beweging' of een 'ontwikkeling' is immers niet gemakkelijk in verhaalvorm te gieten.

Bovendien had de vrouwenbeweging aanvankelijk geen leider of woordvoerder bij wie journalisten altijd terecht konden. "Professional coverage focuses upon leaders, their interactions, and concrete group actions" (Tuchman, 1978, p.142). De media zochten daarom zelf woordvoerders uit. Meestal waren dat de minder radicale leden.

Na verloop van tijd gingen zij zich dan gedragen zoals ze dachten dat een woordvoerder zich hoorde te gedragen: netjes. (en waar konden ze dat beeld anders vandaan hebben dan door naar andere woordvoerders in het nieuws te kijken?).

Daarnaast zochten de nieuwsmedia reacties (wederhoor) bij 'officials', die anders benaderd werden dan de leden van de vrouwenbeweging.

De beweging raakte uiteindelijk geïnstitutionaliseerd: zij opende een kantoor in Washington, ze vond de geschikte lobby-kanalen, ze ontving subsidies, en er kwamen wetten voor gelijke behandeling. Vervolgens haalde ze ook de krant in andere rubrieken en op andere pagina's dan alleen de vrouwenpagina.

Ze werd tenslotte behandeld als een gewoon nieuwsitem en verloor daardoor haar revolutionaire potentie. Tuchman komt zo tot de uitspraak: "News practice is ideology in action" (Tuchman, 1978, p.155).

Het is natuurlijk wel de vraag of uitsluitend de nieuwsmedia voor alle genoemde ontwikkelingen binnen de vrouwenbeweging verantwoordelijk te stellen zijn. Vast staat alleen dat er waarschijnlijk sprake is van een zekere invloed van de media op de vrouwenbeweging. Aannemelijker is zelfs een wisselwerking. Over de aard van de werking van massamedia zijn echter zoveel verschillende opvattingen dat het onmogelijk is daar in het bestek van dit artikel dieper op in te gaan.

Conclusie

Sinds 1965 zijn tal van selectiefactoren ontdekt en benoemd, factoren van zowel sociale, economische als ideologische aard. Het onderzoek is redelijk ver gevorderd wat dat betreft. Nieuws waarde-onderzoek is belangrijk voor andere communicatiewetenschappelijke onderzoeksterreinen, zoals nieuwsdiffusie (de snelheid van diffusie en de hoeveelheid interpersoonlijke communicatie is mede afhankelijk van nieuws waarde), of de agenda-setting approach (hoe meer aandacht een onderwerp in de media krijgt, en dat is afhankelijk van nieuws waarde, hoe belangrijker mensen het vinden).

Wat praktische toepassingen in de journalistiek en consequenties voor de nieuwsmedia betreft is men echter nog niet veel verder gekomen dan het lijstje met aanbevelingen van de Galtung en Ruge.

Om het gebruik van nieuws waarden kunnen we niet heen. Er moet nu eenmaal geselecteerd worden uit de dagelijkse vloed van gebeurtenissen. Geen enkel medium kan alles uitzenden, ook een 24-uurs nieuwskanaal niet. Nieuws waarden zijn dan vooral praktische hulpmiddelen, zoals Schulz ze ook noemt, om keuzes mogelijk te maken. Ze houden het nieuwsbedrijf draaiende en garanderen daardoor een continue toevoer van

informatie.

De ruime aandacht die de ideologische werking van nieuwswaarden in bijna elk onderzoek krijgt, veronderstelt dat de media neutraal moeten zijn. Zo is er de opvatting dat democratie alleen kan functioneren indien een rationele discussie tussen gelijkwaardige gesprekspartners mogelijk is. Zo'n discussie is slechts mogelijk als beide partijen voldoende geïnformeerd zijn. Winfried Schulz (1976) herinnert er aan dat het merendeel van de burgers voor informatie afhankelijk is van de media.

Het zou dus niet meer dan redelijk zijn te eisen dat nieuwsmedia daar rekening mee houden. Maar we moeten ons er wel bewust van zijn dat de roep om objectiviteit, om onpartijdigheid, neutraliteit, of hoe je het ook wilt noemen, een roep is om een bepaalde ideologie. Democratie is maar een van vele mogelijke bestuursvormen. In de ogen van een anarchist kan democratie volkomen verwerpelijk zijn. In een autoritair geregeerd land kan het uit den boze zijn om de overheid kritisch in de gaten te houden. Maar in onze samenleving zijn de nieuwswaarden die wij kennen functioneel.

Dat neemt niet weg dat minderheidsgroeperingen, en in het geval van buitenlands nieuws landen met een lage sociaal-economische status, hierdoor in de verdrukking kunnen geraken. Journalisten doen er goed aan dit in acht te nemen, want al hoeven ze niet het voortouw te nemen in sociale verandering, het is toch hun taak om relevante gebeurtenissen en ontwikkelingen in de wereld om ons heen te signaleren, en door te vertellen.

Pierre Gielen, februari 1990

Referentielijst

- Altheide, D.L. (1974). *Creating reality: how TV-news distorts events*. Beverly Hills: Sage.
- Galtung, J. & Holmboe Ruge, M. (1965). The structure of foreign news: The presentation of the Congo, Cuba and Cyprus crises in four Norwegian newspapers. *Journal of Peace Research*, 2, 64-91.
- Gans, H.J. (1979). *Deciding What's News. A study of CBS Evening News, NBC Nightly News, Newsweek and Time*. New York: Vintage.
- Glasgow University Media Group (1980). *More bad news*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Hartley, J. (1982). *Understanding news*. London: Methuen.
- Lippmann, W. (1972). The nature of news. In S. Steinberg (Ed.), *Mass Media and Communication* (2nd ed.) (142-151). New York.
- Ostgaard, E. (1965). Factors influencing the flow of news. *Journal of Peace Research*, 2, 39-63.
- Rosengren, K.E. (1970). International news: Intra and extra media data. *Acta Sociologica*, 8, 96-106.
- Sande, O. (1971). The perception of foreign news. *Journal of Peace Research*, 8, 221-237.
- Schulz, W.F. (1976). *Die Konstruktion von Realität in den Nachrichtenmedien: Analyse der aktuellen Berichterstattung*. Freiburg/München: Alber.
- Smith, R.F. (1969). *On the structure of foreign news: A comparison of*

Nieuwsaarde.txt
the New York Times and the Indian White Papers. Journal of Peace
Research, 6, 23-36.

Tuchman, G. (1978). Making news: A study in the construction of reality.
New York: Free Press.

Whitaker, B. (1981). News Ltd: Why you can't read all about it. London:
Minority Press Group.

XXX